

POBLENOU: DINÀMICA ECONÒMICA I PERSPECTIVES URBANÍSTIQUES*

FERRAN BRUNET, JOAN MIQUEL PIQUÉ, JORDI VÁZQUEZ. Universitat Autònoma de Barcelona.

RADIOGRAFIA

El Poblenou és el barri de Barcelona amb més problemes i més futur. És la zona que ha experimentat més canvis en els últims anys i que més en protagonitzarà en els propers.

Algunes disfuncions poden bloquejar la seva expansió. La trama de l'Eixample Cerdà no es correspon amb l'estructura urbanística tradicional del barri, cosa que ha provocat fenòmens de desarticulació que fan del Poblenou un indret urbanísticament desordenat.

Copsar les disparitats que hi ha entre zones diferents d'aquest territori que anomenem Poblenou ha estat una de les qüestions primeres. Per això, tenint present l'heterogeneïtat urbanística i d'usos del territori que és objecte d'anàlisi, hem reconegut en el conjunt del Poblenou set sectors. A cadascun dels sectors, reconstruïts a partir de la Secció Censal, els indicadors reflecteixen una certa uniformitat econòmica i social. Els set sectors reben els següents noms: Meridiana, Glòries, Gran Via, Vila Olímpica, Barri Vell, Diagonal i Rambla Prim.

La nova situació del Poblenou, després de l'impuls olímpic, la considerem sota dos vessants :

* Aquest article sintetitza diferents aspectes de l'estudi *Dinàmica econòmica i posició estratègica del Poblenou*, realitzat amb la col·laboració del Districte de Sant Martí, el Gabinet d'Estudis Urbanístics i el Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

El territori analitzat en aquest estudi correspon a tres zones estadístiques grans: Fort Pius, Poblenou i Besòs. Aquests barris els componen 15 zones de recerca petita, de la 219 a la 233. Els autors han treballat a nivell de secció censal, des d'on han agrupat territoris per crear 7 sectors: Meridiana, Glòries, Gran Via, Vila Olímpica, Barri Vell, Diagonal i Rambla Prim.

– Dinàmica socioeconòmica del Poblenou: capacitats i limitacions

– Projectes urbanístics del Poblenou: situació i perspectives.

Dinàmica socioeconòmica del Poblenou: capacitats i limitacions

Població i ocupació

Tant al Poblenou com a tot Barcelona, la població ha tingut, en els últims anys, un comportament caracteritzat per dos elements principals:

a) **Envel·liment progressiu:** El Padró del 1975 mostra que la població del Poblenou és més jove que la de Bar-

celona i que la del districte 10 (Sant Martí). Onze anys més tard (1986), l'estructura per edats del Poblenou mostra la clara tendència a l'envelliment, que és molt intensa a certs sectors. En general, cada cop hi ha menys naixements i el saldo migratori és negatiu en magnituds progressivament més elevades. Les últimes dades censals (1991) confirmaven la consolidació de l'envelliment progressiu i la pèrdua de població a la ciutat de Barcelona. Aquesta tendència es manté.

A l'envelliment s'afegeix la davallada de la natalitat. Altrament, aquesta davallada en els valors del saldo vegetatiu, bàsicament provocada pel menor

Mapa 1. Els sectors del Poblenou

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 1
Evolució de la població del Poblenou, 1975-1994

	Superfície en Ha.	1975	%	1981	%	1986	%	1991	%	1994*	%	Var. % 1975-86	Var. % 1986-94
Sector Meridiana	25	3.677	4,0	9.414	10,3	10.407	12,0	10.677	12,4	11.165	13,2	183,0	7,3
Sector Glòries	60	5.472	5,9	4.059	4,4	3.225	3,7	3.062	3,6	2.097	2,5	-41,1	-35,0
Sector GranVía	108	10.910	11,8	9.876	10,8	10.515	12,1	12.531	14,6	10.023	11,9	-3,6	-4,7
Sector Vila Olímpica	153	6.079	6,6	2.800	3,1	2.501	2,9	1.807	2,1	4.122	4,9	-58,9	64,8
Sector Barri Vell	135	28.622	30,9	26.872	29,3	24.864	28,6	24.429	28,5	24.510	29,0	-13,1	-1,4
Sector Rambla Prim	104	29.489	31,9	31.186	34,0	28.533	32,8	27.241	31,7	26.703	31,6	-3,2	-6,4
Sector Diagonal	120	8.292	9,0	7.404	8,1	6.832	7,9	6.081	7,1	5.959	7,0	-17,6	-12,8
Poblenou	704	92.541	56,5	91.591	41,0	86.877	40,1	85.828	40,1	84.579	-	-6,1	-2,6
Districte 10: Sant Martí	983	163.895	9,4	223.184	12,5	218.810	12,7	214.252	13,0	-	-	32,3	-
Barcelona	9.780	1.751.136	100,0	1.786.186	100,0	1.701.812	100,0	1.643.542	100,0	1.630.867	100,0	-2,8	-4,2
CMB/EMA	58.540	3.008.770	100,0	3.145.013	100,0	3.083.353	100,0	3.037.763	100,0	-	-	2,5	-
Regió Metropolitana	323.500	4.019.713	100,0	4.238.876	100,0	4.229.527	100,0	4.264.422	100,0	-	-	5,2	-
Catalunya	3.189.530	5.660.362	100,0	5.956.414	100,0	5.978.638	100,0	6.059.494	100,0	6.082.030	100,0	5,6	1,7

Nota: els percentatges dels diferents sectors estan referits al total del Poblenou; els del Poblenou, al total del districte; i els del districte, al total de Barcelona
* Per al 1994, la població de Barcelona és la de l'11 de gener de 1994, i la dels diferents sectors és una estimació del Padró d'Habitants a novembre de 1994
Font: elaboració pròpia segons les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Institut d'Estadística de Catalunya

nombre de naixements, és una tendència que es presenta arreu.

b) Pèrdua de població: Durant les dues últimes dècades, la població ha disminuït generalitzadament a tot el Poblenou. El municipi de Barcelona i el districte de Sant Martí han perdut població des de l'any 1981, a causa de saldos vegetatius negatius i de la inversió d'un saldo migratori que havia estat positiu des dels anys 60. Tot i que el Poblenou segueix la mateixa tendència, cal assenyalar que aquesta és encara més acusada que al conjunt de Barcelona.¹

Al conjunt del Poblenou, la població disminueix sistemàticament en tot el període 1975-1994, encara que la davallada més gran es produeix entre 1981 i

1986. A partir d'aquí, i en tot el període 1986-1994, les pèrdues de població se suavitzen. A l'interior del Poblenou, els dos sectors més poblats són Barri Vell i Rambla Prim, amb molta diferència sobre els altres. Per contra, els sectors amb menys població són Glòries i Diagonal.

Igualment, així com en el comportament de la natalitat trobem la base del progressiu envelliment, en el saldo migratori tenim el component fonamental de la pèrdua de població. Aquesta variable presenta una forta tendència negativa, més encara que el saldo vegetatiu.

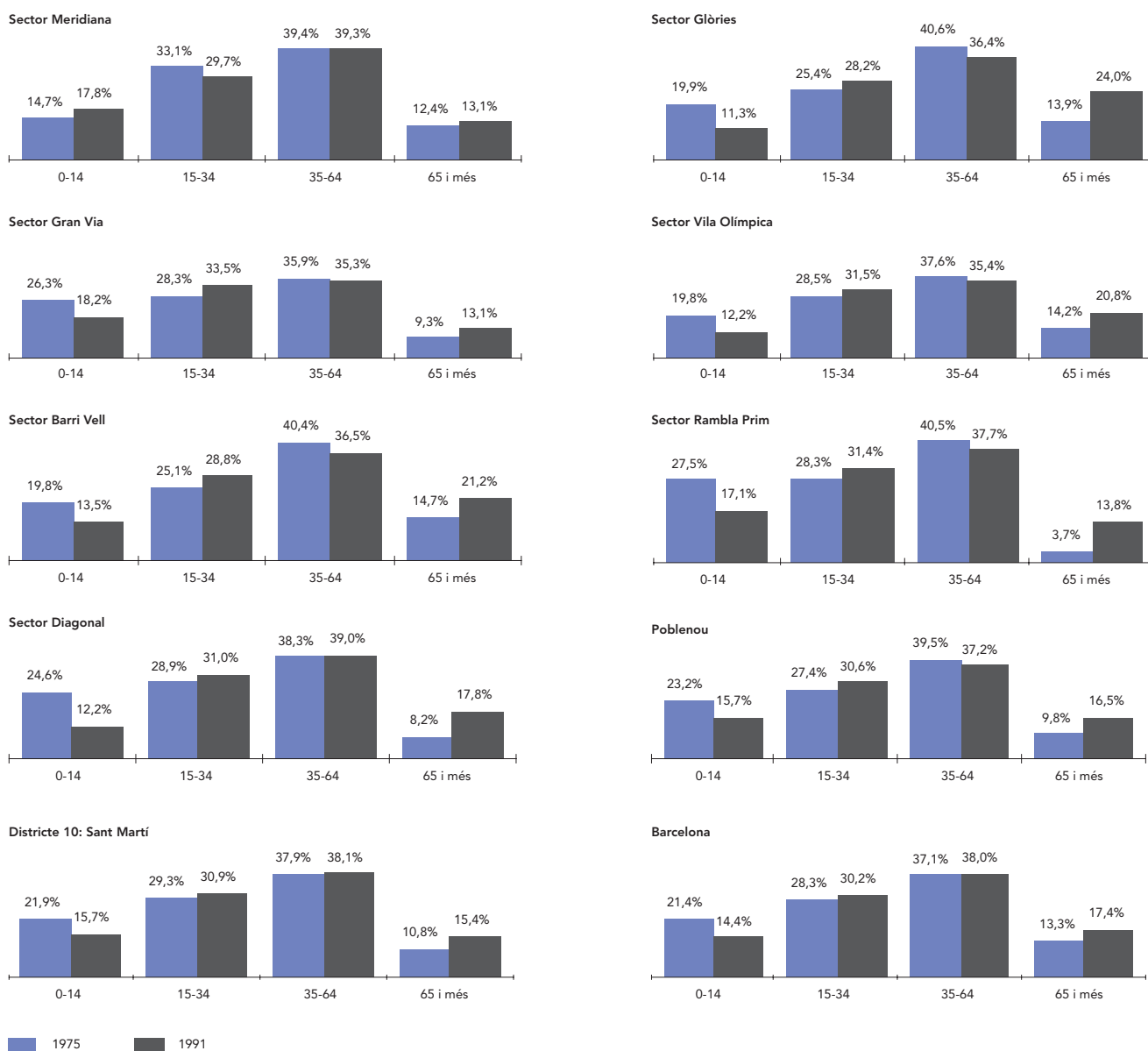
Pel que fa a l'ocupació, al llarg de les referències temporals avaluades el Poblenou es caracteritza per taxes d'activitat més baixes que el conjunt de la ciu-

tat de Barcelona. A aquest aspecte s'afegeixen igualment taxes d'atur més altes (excepte en el sector Meridiana). Rambla Prim i Diagonal destaquen per ser els sectors amb més atur.

L'evolució temporal de l'atur va canviar sobtadament de signe arran de la nominació de Barcelona com a ciutat organitzadora dels Jocs Olímpics de 1992. El desembre de 1986, la desocupació, fins llavors en augment, cau sostingudament fins al juliol de 1992. La situació laboral de Barcelona, la de tota la seva àrea metropolitana i la del conjunt de Catalunya, varen millorar extraor-

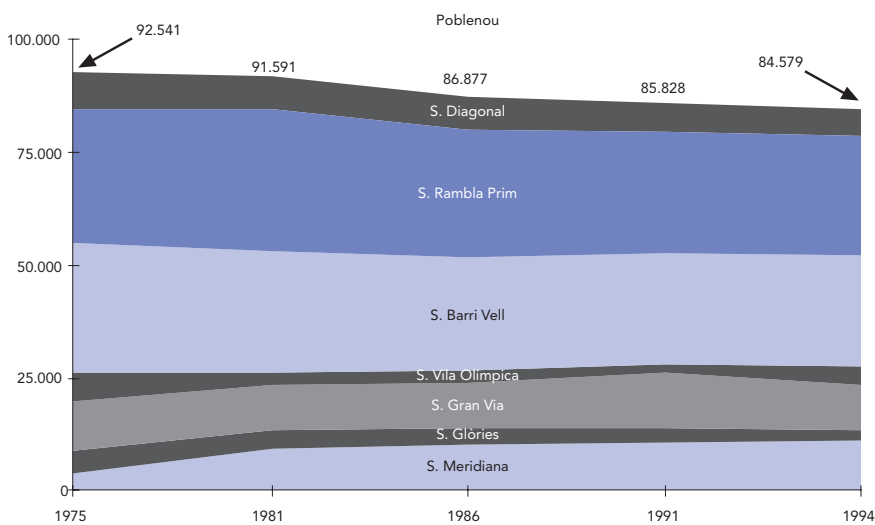
1. Ajuntament de Barcelona (diversos anys): *Anuari estadístic de Barcelona*. Barcelona: Departament d'Estadística.

Gràfic 1
Estructura per edats de la població del Poblenou, 1975-1991

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 2
Evolució de la població del Poblenou, 1975-1994

Font: taula 1.

Taula 2
Taxa d'atur del Poblenou, Barcelona, Catalunya i Espanya
Aturats registrats en % de la població activa

Situació el 31.XII	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Poblenou	20,9	20,1	16,5	12,0	12,4	11,8	13,1	16,8	17,1
Barcelona	18,4	17,4	14,3	10,4	9,7	9,2	9,7	12,1	12,1
Província de Barcelona	23,7	19,3	16,0	12,0	11,3	11,0	11,7	14,0	13,9
Catalunya	21,0	18,3	15,2	11,6	10,9	10,7	11,2	13,8	13,0
Espanya	20,9	20,9	18,8	16,2	15,6	15,4	15,5	17,6	17,5

Font: elaboració pròpia en base a dades de l'Ajuntament de Barcelona i l'INEM.

dinàricament durant el període preparatori de les Olimpíades.

De l'evolució de l'atur se'n desprèn que a tot Barcelona va créixer bastant el 1993, coincidint amb la depressió econòmica general en aquell any.² De la comparació de la dinàmica laboral del Poblenou amb la d'altres territoris sorgeix la

confirmació que la millor situació laboral del Poblenou es dona els anys 1989 i 1990, al bell mig de les obres olímpiques. El Poblenou, d'altra banda, es caracteritza per la seva més gran sensibilitat a la conjuntura, i per l'anticipació dels moviments generals.

Les pautes més importants de

l'estructura professional del Poblenou, en relació a les estructures del districte de Sant Martí i de Barcelona, són:

–Els treballadors de la indústria són el primer grup professional, bastant per sobre de la mitjana del districte 10 i de la ciutat de Barcelona.

–En contrast amb la tendència detectada a Barcelona i a Sant Martí, el grup dels administratius es fa progressivament més rellevant, i constitueixen el segon en importància.

–Tot i l'augment respecte a períodes anteriors de les professions de major qualificació, el nombre de tècnics superiors encara és, al Poblenou, relativament baix en comparació amb el districte.

Habitatge: trets característics

Al Poblenou no hi ha excessiva densitat d'habitatges a causa de la forta presència de sòl industrial en la majoria de sectors. Aquesta vocació industrial del Poblenou, i especialment d'alguns dels seus sectors, queda reflectida en la comparació amb la totalitat del districte 10 (Sant Martí): el nombre d'habitatges del Poblenou tan sols suposa un 42% dels del districte. No obstant això, dos d'aquests sectors, Barri Vell i Rambla Prim, tenen característiques clarament residencials i acumulen el 58% dels 37.725 habitatges del Poblenou.³

2. Brunet, Ferran (1994): Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games, Lausanne: International Olympic Committee

3. Institut d'Estadística de Catalunya (1992): *Cens d'habitatges 1991. Volum 1. Dades municipals*, Barcelona: IEC..

Aspectes bàsics a l'hora de caracteritzar els habitatges són:

a) **Superfície:** el tipus d'habitatge més corrent al Poblenou és el mateix que a la ciutat de Barcelona o al districte de Sant Martí. Els habitatges de superfície

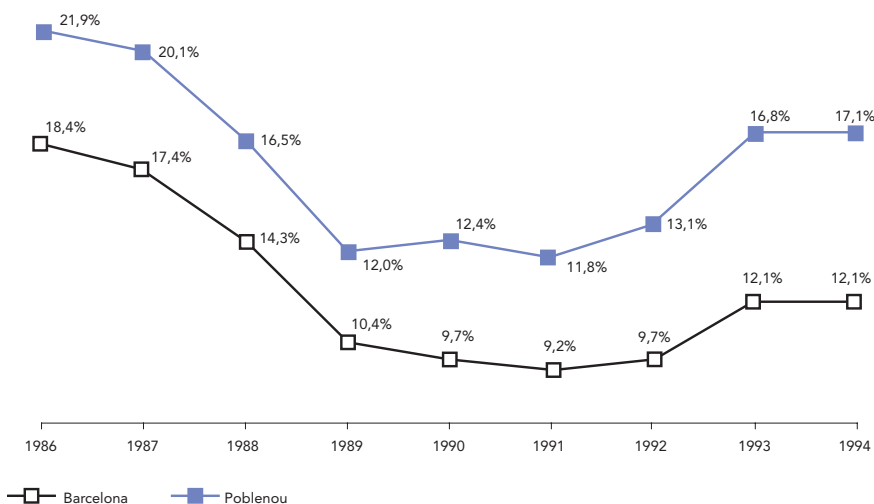
compresa entre 60 i 90 m² són els més habituals, encara que en alguns sectors (Glòries, Diagonal, Rambla Prim) els habitatges més petits suposen entre un 30 i un 40% del total.

b) **Grau d'ocupació:** el nombre

d'habitants per habitatge és bastant uniforme i se situa en valors propers a les tres persones, igual que a Sant Martí i a Barcelona. Cas especial són els habitatges ocupats per una sola persona: en algun sector del Poblenou, les persones que viuen soles gairebé superen el 10% de la població. És el cas de Glòries (9,6%), seguit pel sector Barri Vell (7% de la població). L'aspecte més rellevant és que la majoria de gent que viu sola en aquests sectors (al voltant del 60%) és gent de més de 65 anys, i això és aplicable a la resta de sectors, excepte Meridiana i Gran Via.

c) **Règim de tinença:** hom considera de propietat vertical aquells edificis registrats a nom d'una sola persona física o jurídica. Per altra banda, es consideren de propietat horitzontal aquells immobles en els quals cada habitatge està registrat a nom d'una persona. També es considera propietat horitzontal qualsevol immoble registrat com a Comunitat de

Gràfic 3
Taxa d'atur al Poblenou i a Barcelona, 1986-1994

Font: taula 2.

Taula 3
Indicadors socials

	Meridiana	Glòries	Gran Via	V. Olímpica	Barri Vell	Rbla. Prim	Diagonal	Total sectors	St. Martí	Barcelona
Saldo migratori (creixement) (1975-1993)	-8,99%	-5,88%	6,30%	-1,11%	-2,62%	-6,68%	-8,39%	-5,73%	-7,08%	-7,33%
Índex d'envelliment	75	213	69	170	166	80	146	105	98	121
Índex de sobreenvelliment	36%	43%	41%	42%	43%	31%	36%	38%	38%	43%
Solitud de 65 i més anys	38%	61%	45%	57%	61%	55%	59%	55%	62%	61%
Persones per habitatge	2,7%	2,5%	2,9%	2,9%	2,7%	2,9%	2,8%	2,8%	2,9%	2,8%
Índex d'immigració	35,2%	36,2%	31,8%	50,8%	27,0%	42,8%	38,6%	35,4%	36,0%	33,4%
% titulats superiors	6,0%	2,7%	2,8%	3,7%	2,6%	1,4%	1,4%	2,6%	3,2%	7,4%

Font: Cens i Padró d'habitants, 1991

Índex d'envelliment = (pobl. 65 i més anys / pobl. 0 - 14 anys) * 100

Índex d'immigració = (persones nascudes fora de Catalunya / població total) * 100

El percentatge de titulats superiors està calculat sobre la població de 15 i més anys

Taula 4
Trets dels habitatges del Poblenou, 1991

	Total	Nombre d'habitatges										Superfície mitjana m ²	Hab. per habitat
		Menys de 60 m ²	%	de 60 m ² a 90 m ²	%	de 90 m ² a 125 m ²	%	de 125 m ² a 200 m ²	%	Més de 200 m ²	%		
Sector Meridiana	4.478	644	14,4	3.025	67,6	758	16,9	46	1,0	5	0,1	77	2,7
Sector Glòries	1.413	544	38,5	744	52,7	85	6,0	35	2,5	5	0,4	68	2,5
Sector Gran Via	5.077	630	12,4	3.550	69,9	831	16,4	53	1,0	13	0,3	78	2,9
Sector Vila Olímpica	2.385	354	14,8	519	21,8	737	30,9	756	31,7	19	0,8	97	2,9
Sector Barri Vell	11.459	4.010	35,0	5.380	46,9	1.587	13,8	455	4,0	27	0,2	72	2,7
Sector Rambla Prim	10.269	3.457	33,7	6.567	63,9	224	2,2	12	0,1	9	0,1	66	2,9
Sector Diagonal	2.644	838	31,7	1.655	62,6	114	4,3	28	0,1	9	0,3	67	2,8
Poblenou	37.725	10.477	27,8	21.440	56,8	4.336	11,5	1.385	3,7	87	0,211	73	2,8
Districte 10: Sant Martí	88.456	22.151	25,0	53.564	60,6	10.434	11,8	2.174	2,5	133	0,2	73	2,9
Barcelona	711.440	198.462	27,9	336.884	47,4	114.200	16,1	49.103	6,9	12.791	1,8	80	2,8

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

propietaris. Genèricament, s'identifica la propietat vertical amb habitatge de lloguer i la horitzontal amb la de propietat, encara que en aquest últim hi hagi també habitatge de lloguer.

La propietat horitzontal és molt més habitual que la vertical, tant a Barcelona (la propietat horitzontal suposa el 70,6% dels habitatges) com al districte de Sant Martí (81%). Passa el mateix al Poblenou (76,8% dels habitatges són de propietat horitzontal). Per sectors destaca Rambla Prim (97,3%) entre els valors més elevats, i Glòries entre els més baixos (54,9%). Així doncs, podem concloure que al Poblenou (igual que al districte de Sant Martí i a Barcelona) l'habitatge de propietat és clarament més nombrós que l'habitatge de lloguer.

d) Valor cadastral: el Cadastre recull la valoració dels habitatges. Els valors

cadastrals, en molts casos diferents dels de mercat, reflecteixen la suma del valor del sòl i el valor de la construcció i els serveis. Segons les dades extretes del Cadastre de 1991, dos sectors del Poblenou (Gran Via i Barri Vell) tenen valors similars a la mitjana del districte 10 (34.019 ptes./m²). El sector Meridiana està clarament per sobre d'aquesta mitjana (42.483 ptes./m²), i Diagonal, Rambla Prim i Glòries estan per sota.

Aquestes desviacions respecte a la mitjana del districte són explicables per diferències en els valors del sòl, però també per valors de construcció divergents. Malgrat tot, el valor del sòl al Poblenou és, en la majoria dels casos, més baix que a la resta del districte i, en tots els casos, inferior al conjunt de Barcelona.

En canvi, en gairebé tots els sectors

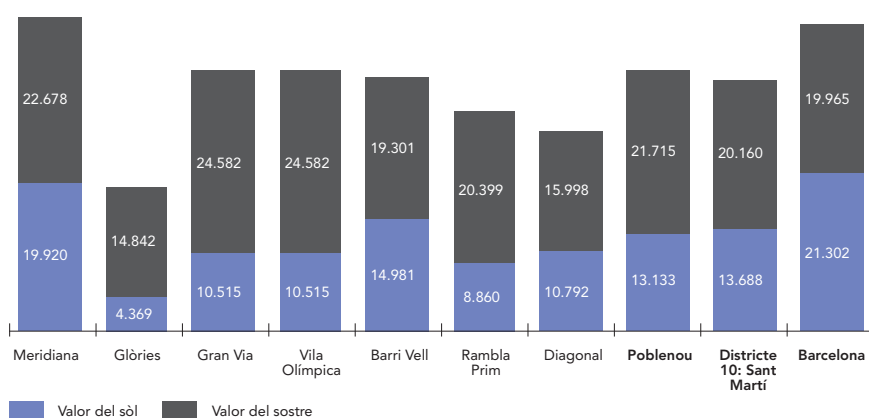
del Poblenou, el valor de la construcció més els serveis supera tant la mitjana del districte (20.160 ptes./m²) com la de Barcelona (19.965 ptes./m²). Glòries i Diagonal són els únics sectors on no s'assoleixen els valors mitjans de la ciutat.

e) Evolució dels preus: podem distingir, a grans trets, dos períodes en aquesta evolució:

–El primer, que va des del 1975 a 1985-86, on els preus tenen una tendència descendent, amb variacions interanuals negatives de fins a un 15%.

–Un segon període, des de 1986, on la tendència canvia de sentit i es detecten increments que culminaran els anys 1987 i 1988 amb espectaculars pujades (variacions interanuals màximes de gairebé el 60%). A partir d'aquí, els preus continuen pujant, encara que de manera molt menys acusada.

Gràfic 4
Valors cadastrals dels habitatges del Poblenou
 Any 1991 (en PTA/m²)

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

f) Construcció de noves edificacions: El districte de Sant Martí té un moderat dinamisme pel que fa a l'oferta de nou sòl residencial en resposta a les actuacions urbanístiques en curs. Aquest dinamisme es reflecteix en una activitat edificadora molt superior a la mitjana de la ciutat. L'any 1989, l'inici de la construcció de la Vila Olímpica suposa el 39,4% del nou sostre residencial previst al districte 10 (i un 26,4% l'any 1990). Nogensmenys, àdhuc descomptant el sostre de la Vila Olímpica als anys 1989 i 1990, el creixement del sostre residencial al Districte de Sant Martí és també molt apreciable. Després d'assolir el cim l'any 1990, la tendència de l'oferta residencial s'inverteix el 1991, i sobrevindrà una considerable reducció de l'activitat constructora de nou habitatge, tendència que no es trenca fins a l'any 1993.⁴

Activitat econòmica

S'ha reconstruït la distribució de l'activitat econòmica al Poblenou a partir de les dades de l'impost sobre activitats econòmiques (IAE) corresponents a l'any 1992. Es consideren quatre grans grups: indústria i construcció, comerç al detall, comerç a l'engròs i serveis, diferenciant sempre dues òptiques: el nombre de llicències i la superfície ocupada.

Les activitats amb més pes específic al Poblenou són la indústria (2.008 llicències) i els serveis (1.870 llicències). Comparativament, al Poblenou la superfície mitjana d'una indústria (397,9 m²) és superior a la mitjana d'una instal·lació industrial a Barcelona (317,97 m²) o al districte 10 (340,649 m²). Això s'ha de relacionar amb el tipus d'indústria localitzada al Poblenou (al Poblenou el tipus

d'indústria manufacturera més freqüent és la de fabricació de productes metàl·lics i maquinària).

Per sectors, Barri Vell i Gran Via acumulen el major nombre de llicències d'activitat, mentre Diagonal, Meridiana i Vila Olímpica són a l'altre extrem. Per activitats, Glòries, Vila Olímpica i Gran Via presenten una tendència a l'especialització industrial, mentre que Rambla Prim i, en menor mesura, Barri Vell, estan més orientats cap al comerç al detall. Per últim, al sector Meridiana predominen els serveis.

Per altra banda, cal fer un breu apunt sobre el poder adquisitiu de les famílies del Poblenou, amb l'ajuda de l'Índex de Capacitat Econòmica Familiar. Tant el districte 10 (Sant Martí) com cadascun dels sectors del Poblenou (excepte Meridiana) es troben per sota de la capacitat econòmica de les famílies de Barcelona. En aquest context es poden diferenciar dos grups: un primer grup, que engloba tres sectors (Barri Vell, Rambla Prim i Diagonal) que tenen valors molt per sota de Barcelona i del districte (valors al voltant de 75, sempre en relació al 100 de Barcelona). Un segon grup, format pels sectors de Glòries i Gran Via, els valors dels quals són similars als del total del districte de Sant Martí (86,9). Cas atípic és el del sector Meridiana, amb un valor molt superior a qualsevol altre sector (107) i

4. Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Economia i Empresa (trimestral): *Barcelona economia*, núm. 14 al 22, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

superior a la mitjana de poder adquisitiu del districte 10 i de la ciutat de Barcelona.

La composició interna dels quatre grans grups d'activitat econòmica definits anteriorment s'ajusta a les pautes següents:⁵

a) Indústria i construcció: Les indústries manufactureres concentren la major part de l'activitat industrial, el més gran nombre de llicències, amb una gran

diferència respecte als altres tipus d'indústria.

La composició interna de la indústria manufacturera és dominada a tots els sectors per la fabricació de productes metàl·lics i maquinària. També és l'activitat industrial principal a Sant Martí i a Barcelona, encara que al Poblenou el seu domini és molt més acusat: el 33,1% de les activitats industrials del Poblenou estan dedicades a aquest aspecte.

La fabricació de productes de paper i arts gràfiques suposa un 14,9% de la indústria del Poblenou. És la segona activitat industrial, sobretot als sectors Glòries, Vila Olímpica i Barri Vell.

5. El detall dels canvis en la composició de la població activa del Poblenou des de 1986 poden veure's a: Brunet, Ferran (dir.) (1986-1991), *Anàlisi del mercat de treball de Barcelona, 1986, 1987, 1988 i 1989*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social.

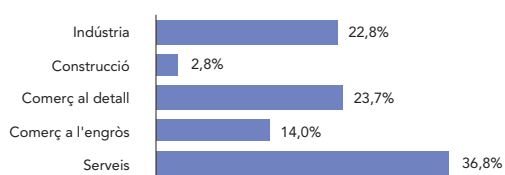
Taula 5
Activitats econòmiques del Poblenou, 1992

	Barcelona		Districte 10		Poblenou		Sector						
		%	S. Martí	%		%	Meridiana	Glòries	Gran Via	V. Olímp.	B. Vell	R. Prim	Diagonal
Indústria													
Nombre de llicències	15.883	14,1	2.948	24,3	2.008	31,0	122	411	359	283	514	159	160
Superfície (m ²)	5.050.302	25,3	1.004.234	39,9	798.961	47,9	29.492	156.796	165.198	120.626	151.941	35.922	138.986
Superfície mitjana (m ²)	318	-	341	-	398	-	242	381	460	426	296	226	869
Construcció													
Nombre de llicències	5.269	4,7	268	2,2	268	4,1	15	20	57	13	87	45	31
Superfície (m ²)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Superfície mitjana (m ²)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Comerç al detall													
Nombre de llicències	37.222	33,1	3.795	31,2	1.494	23,1	127	67	156	21	654	378	91
Superfície (m ²)	2.810.288	14,1	283.124	10,4	109.075	65	13.112	9.949	11.547	2.130	46.950	18.038	7.349
Superfície mitjana (m ²)	76	-	69	-	73	-	103	148	74	101	72	48	81
Comerç a l'engròs													
Nombre de llicències	12.539	11,1	1.353	11,1	834	12,9	75	168	151	110	174	94	62
Superfície (m ²)	3.009.667	15,1	484.020	19,2	322.799	19,3	27.501	91.661	78.076	27.317	37.273	33.861	27.110
Superfície mitjana (m ²)	240	-	358	-	387	-	367	546	517	248	214	360	437
Serveis													
Nombre de llicències	41.707	37,0	3.786	31,2	1870	28,9	197	223	285	100	614	290	161
Superfície (m ²)	9.066.039	45,5	767.854	30,5	437.390	26,2	42.476	82.854	63.573	32.997	110.261	44.096	61.133
Superfície mitjana (m ²)	217	-	203	-	234	-	216	372	223	330	180	152	380
Total													
Nombre de llicències	112.820	100	12.150	100	6474	100	536	889	1008	527	2043	966	505
Superfície (m ²)	19.936.296	100	2.519.232	100	1.668.225	100	112.581	341.260	318.394	183.070	346.425	131.917	234.578
Superfície mitjana (m ²)	177	-	207	-	258	-	210	384	316	347	170	137	465

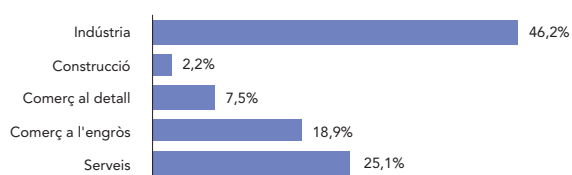
Font: Elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Gràfic 5 Distribució del nombre de llicències per sectors d'activitat, 1992

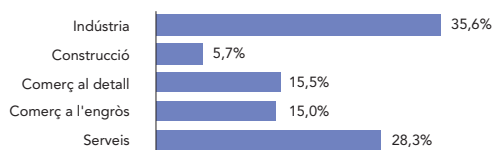
Sector Meridiana (536 llicències)

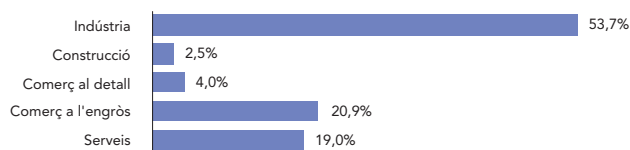
Sector Glòries (889 llicències)

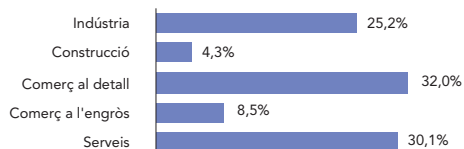
Sector Gran Via (1.008 llicències)

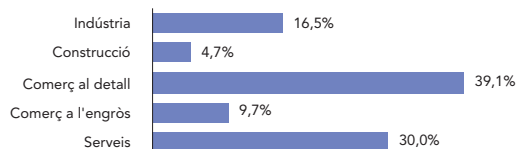
Sector Vila Olímpica (527 llicències)

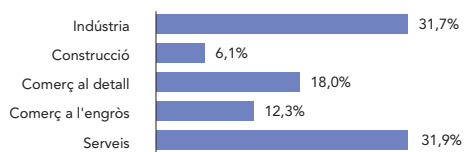
Sector Barri Vell (2.403 llicències)

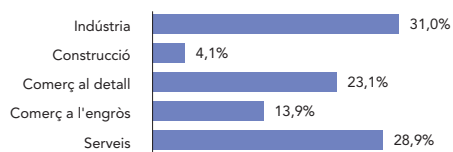
Sector Rambla Prim (956 llicències)

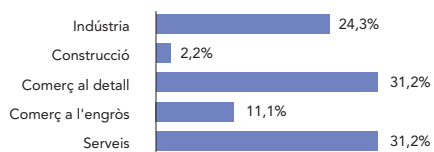
Sector Diagonal (505 llicències)

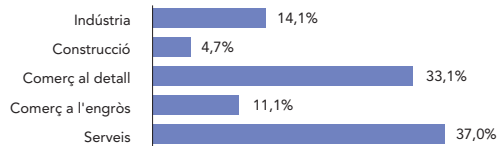
Poblenou (6.474 llicències)

Districte 10: Sant Martí (12.510 llicències)

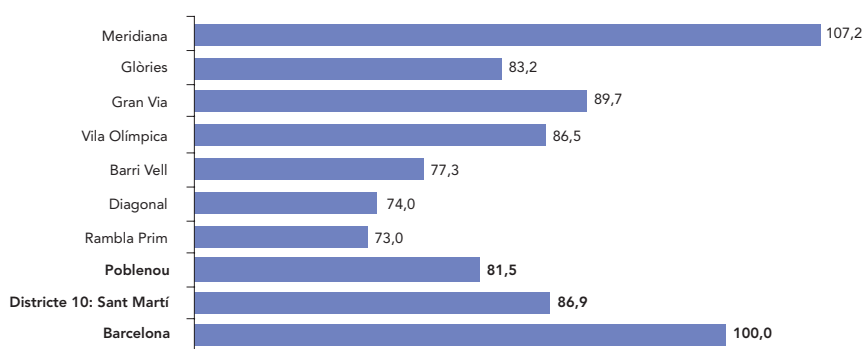

Barcelona (112.620 llicències)

Font: taula 5.

Gràfic 6
Índex de Capacitat Econòmica Familiar, 1988

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Un altre àmbit de la indústria manufacturera important al Poblenou és la fabricació de productes tèxtils, cuir i calçat: representa un 11,8% de l'activitat industrial i és concentra als sectors Glòries, Via Olímpica i Barri Vell. La resta d'activitats industrials no superen, en cap cas, el 10% sobre el total.

Pel que fa a la superfície ocupada per la indústria, el Poblenou té un pes molt rellevant en el sòl industrial de Barcelona. Les dades mostren que una cinquena part del sòl industrial de la ciutat és a Sant Martí, i sobretot al Poblenou, que acumula un 79% del sòl industrial del districte. Els sectors amb més superfície dedicada a la indústria són Glòries, Gran Via, Barri Vell, Diagonal i Vila Olímpica, que se situa entre els 120.000 m² i els 165.198 m².

b) Comerç al detall: El comerç al detall representa el 23% de les llicències d'activitat econòmica del Poblenou. Dins del comerç al detall, l'activitat més impor-

tant és l'alimentació, el grup amb més llicències concedides i més superfície ocupada a tots els sectors del Poblenou. Aquesta activitat destaca als sectors Meridiana, Barri Vell i Rambla Prim, on supera el 40% sobre el total del comerç al detall.

Per altra banda, convé considerar la densitat de comerç al detall, posant en relació el nombre d'habitants de cada sector i el nombre de llicències de comerç al detall. La densitat de comerç al detall del Poblenou, essent molt similar a la del districte, és apreciablement inferior a la de Barcelona.⁶ Per sectors, el més dens és Barri Vell (una llicència de comerç al detall per cada 37 habitants).

c) Comerç a l'engròs: En donar una ullada al nombre de llicències de comerç a l'engròs al Poblenou, és comprova que hi ha tres sectors (Glòries, Gran Via i Barri Vell) per sobre de la mitjana. Dos d'aquests sectors, a més, concentren la més important participació quant a superfície ocupada.

Per activitats, és difícil destacar algun tipus de comerç a l'engròs com a predominant, atès que el seu pes específic varia bastant segons els sectors. L'alimentació és, com en el cas del comerç al detall, l'activitat més important.

Una altra activitat significativa és el comerç a l'engròs de maquinària. Aquesta activitat comercial és cabdal al Poblenou i presenta el nombre més alt de llicències. A tots els sectors és una de les activitats més importants.

Per altra banda, el sector amb una major superfície dedicada al comerç a l'engròs és Glòries (91.661 m²) i el segon, Gran Via (78.076 m²). La resta de sectors es troben a molta distància, amb valors que es mouen entre els 27.000 i els 37.000 m².

d) Serveis: Restaurants, bars i hotels són les activitats de serveis més importants, tant en el conjunt de Barcelona com en el districte de Sant Martí; tant en el total del Poblenou com en cadascun dels sectors per separat, excepte en els sectors Gran Via i Glòries, on aquest apartat és superat pel grup dels transports. A Barcelona i Sant Martí aquest aspecte representa al voltant del 25-30% sobre el total de llicències de serveis. En el conjunt del Poblenou, els percentatges són similars.

Els transports i les comunicacions són al Poblenou la segona activitat de serveis en nombre de llicències, relativament més important que no pas a la ciutat de Barcelona o al districte 10. Per sec-

6. Ajuntament de Barcelona (1991): *El comerç no alimentari a Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

tors, l'apartat més important és a Glòries, on hi ha una forta tradició en aquest tipus de serveis. En els altres sectors, i malgrat no predominar, és un apartat important, sempre entre els tres primers.

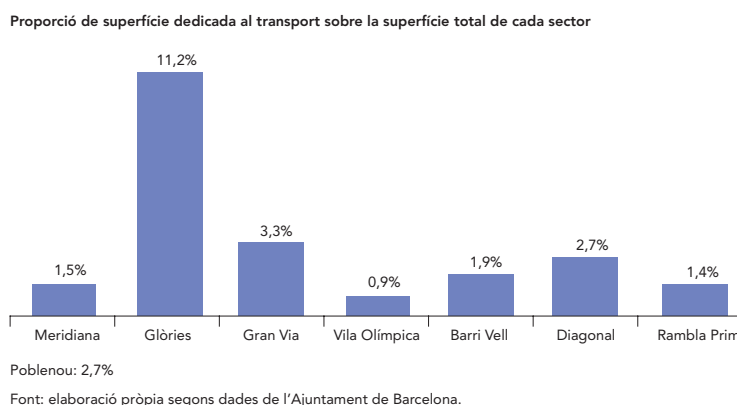
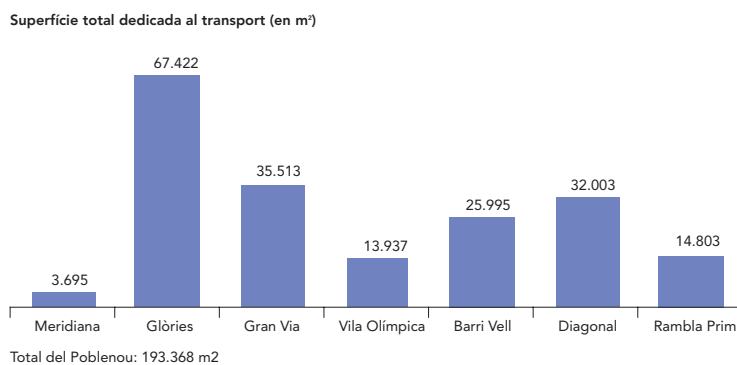
En qualsevol cas, els apartats restaurants i bars, reparacions, i transports i comunicacions superen àmpliament la resta de conceptes i, en tots els sectors, suposen proporcions sobre el total dels serveis mai inferiors al 60% (si els agrupem tots tres). En alguns casos superen el 70%, com en el sector Glòries.

Al Poblenou s'hi concentra bona part de l'activitat de la ciutat quant a transport i distribució de mercaderies. Aquesta situació és el fruit de l'antiga especialització industrial del Poblenou. Els transports es localitzaven el més a prop possible de les indústries, en un procés espontani, i la zona es consolidà com a focus principal de les activitats de transport de mercaderies per carretera.

Així, les mateixes circumstàncies que varen afavorir aquesta localització són les que ara fan que ja no sigui funcional. Probablement, en les condicions actuals, les empreses de transport no triarien com a emplaçament el Poblenou; però la inèrcia i algunes expectatives fan que, tot i ser una situació no òptima, la majoria d'empreses s'hi mantinguin.

Actualment hi ha una sèrie de problemes que porten a pensar que el Poblenou no pot ser un pol important del transport de mercaderies: insuficiència de la infraestructura urbana de la zona, disfuncionalitat de la majoria de les

Gràfic 7
Superfície ocupada per les empreses de transport al Poblenou, 1990

infraestructures (edificis) de cada agència de transport, etc. A més, ateses les condicions de les estacions de transport de mercaderies, no hi ha cap espai dins la ciutat per encabir-les. Per tant, l'estratègia ha de centrar-se en un conjunt de mesures mínimes i de caràcter transitori, que orienti a mig termini la radicació de les empreses i magatzems de transport en centres integrats de mercaderies al Baix Llobregat i el Vallès Oriental.

Altrament, cal dir que les dades de superfície dels serveis de transport derivades de l'impost d'activitats econòmiques no semblen reflectir la superfície real que ocupa aquesta activitat. Les dades de l'IAE no inclouen la superfície dedicada a magatzem (que suposa un 68,7% de la superfície total dedicada a transport). A més, l'activitat d'aquestes empreses es desenvolupa, en la majoria dels casos, en l'àmbit de Catalunya o Espanya, i per això a vegades estan sub-

Mapa 2. Densitat de la circulació a Barcelona, 1990

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

Mapa 3. Densitat de la circulació a Barcelona, 1993

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

jectes a quotes d'activitat provincials o estatals, la qual cosa fa que la seva activitat no quedi recollida a l'impost d'activitats econòmiques de Barcelona.

Trànsit de vehicles i transport públic

Trànsit de vehicles: la circulació a Barcelona ha experimentat grans canvis els últims anys per la incorporació a la trama circulatòria de noves vies, la majoria d'elles de gran magnitud. Les rondes han permès descongestionar el trànsit a l'interior de la ciutat, i són un clar exemple de la recuperació del centre, obrint espais per avingudes, rambles i, en general, zones pensades per als ciutadans, eliminant les "autopistes urbanes", que eren font d'un alt nivell de contaminació ambiental i acústica.⁷

Com a una de les parts que ha gaudit de més transformacions dins el conjunt de la ciutat, el Poblenou també ha rebut l'efecte dels canvis en les vies circulatòries. Això es comprova observant que al Poblenou s'han obert moltes més vies en comparació a la mitjana dels districtes de Barcelona. En l'última dècada, la trama circulatòria del Poblenou ha canviat espectacularment, i també ho ha fet la manera com els vehicles hi circulen.⁸

La intensitat de la circulació de vehicles a les vies principals del Poblenou ha disminuït des de 1992. Els carrers

7. Barcelona Holding Olímpic, S.A. (1992): *La ciutat renovada*, Barcelona: HOLSA.

8. Acebillo, J. A. i Morales, A. (1988): *Infraestructures i mobilitat. Els cinturons de Barcelona*, Barcelona: IMPU.

Almogàvers i Bac de Roda en són els dos exemples més significatius: ara ja no són l'enllaç per accedir a d'altres zones de la ciutat, o per entrar-hi i sortir-ne, sinó que compleixen una funció molt més relacionada amb la connectivitat interna dins el Poblenou. La funció d'enllaç a la qual ens referíem ha estat en gran part assumida per la ronda Litoral. En general, els volums de trànsit a les principals vies de connexió interior del Poblenou (Rambla del Poblenou, Pallars, Pujades, etc.) es mantenen o tenen lleugeres

variacions, sobretot a la baixa, en favor de les noves vies alternatives.

Transport públic: La fluïdesa del transport públic i que permeti l'accés a qualsevol indret és un element important atès el seu caràcter col·lectiu. Permet evitar l'excessiva densitat del transport privat, sobretot al Poblenou, que és encara avui una zona industrial molt densa els dies feiners, amb una gran quantitat de vehicles pesants, zones de càrrega i descàrrega i diversos condicionants que poden limitar la fluïdesa del trànsit.

En observar la xarxa de transport públic del Poblenou, ens adonem que hi ha sectors on l'abast d'aquest tipus de transport és molt limitat. És el cas del sector Diagonal, molt poc comunicat tant per la xarxa de metro com per la d'autobusos.

Els sectors més densament poblats, com Barri Vell, disposen d'una bona comunicació, sobretot pel que fa als autobusos. La línia 4 del metro segueix el carrer Pujades, marcant una distància considerable entre aquest mitjà de

Taula 6
Dinàmica de la intensitat del trànsit a les principals vies del Poblenou, 1980-1993

Unitat: volum total de vehicles en 24 hores, en dia feiner

Via	Tram o cruïlla (sentit cruïlla)	1980	1986	1990	1993	Variació (%) 1980-1990	Variació (%) 1990-1993
C/ Almogàvers	Lepanto/Marina	-	-	36.900	22.245	-	-65,9
	Badajoz (Llobregat)	22.500	26.200	29.500	24.042	23,7	-22,7
	Àvila/Pamplona	27.000	26.500	37.100	20.885	27,2	-77,6
C/ Bac de Roda	Pere IV/Perú	9.000	-	16.700	15.082	46,1	-10,7
	Peru/Pere IV	14.500	-	23.300	19.792	37,8	-17,7
C/ Pere IV	Rbla. Poblenou (Llobregat)	18.500	-	23.500	21.452	21,3	-9,5
	Rbla. Poblenou (Besòs)	15.000	14.800	15.600	13.138	3,8	-18,7
	Josep Pla (Llobregat)	11.000	12.300	7.500	7.509	-46,7	0,1
	Josep Pla (Besòs)	9.500	13.500	13.600	8.594	30,1	-58,2
Pg. Circumvalació	Marina (Besos)	8.500	8.900	4.500	1.134	-88,9	-296,8
C/ Pujades	Bac de Roda/Espronceda	12.000	11.500	11.300	9.859	-6,2	-14,6
C/ Pallars	Espronceda/Bac de Roda	3.000	-	4.200	1.909	28,6	-120,0
Rbla. Poblenou	Llull (mar)	6.500	5.500	-	5.680	-15,4*	3,3*
	Llull (muntanya)	4.000	4.300	-	4.873	7,5*	13,3*
C/Llull	Espronceda/Bac de Roda	8000	7.200	11.900	8.556	32,8	-39,1
C/ Bac de Roda	Llull/Ramon Turró	5.500	3.300	3.400	11.860	-61,8	71,3
	Ramon Turró/Llull	7.500	6.500	5.500	10.860	-36,4	49,4
C/ Josep Pla	Pere IV (mar)	8.000	8.500	14.800	7.749	45,9	-91,0
	Pere IV (muntanya)	3.500	4.600	4.200	3.793	16,7	-10,7
	Cristóbal de Moura (mar)	3.000	4.600	4.600	5.257	34,8	12,5
	Cristóbal de M. (muntanya)	2.500	2.000	2.000	3.124	-25,0	36,0

* Variacions 1980-1986 i 1986-1993.

Font: elaboració pròpia segons dades de Doymo, S.A.

transport i el front marítim, distància que entre el carrer Bac de Roda i la Rambla Prim tampoc cobreix la xarxa d'autobusos.

Si es fa una ullada a la xarxa de transport públic de Barcelona, es pot comprovar que el Poblenou és una de les zones on aquest és menys dens, tot i que les obres olímpiques han motivat una ampliació de la xarxa per completar la comunicació de la zona. Així, estacions del metro com Ciutadella-Vila Olímpica esdevenen importants en els últims anys.

Projectes urbanístics del Poblenou: situació i perspectives

Les actuacions olímpiques

L'organització dels Jocs Olímpics de Barcelona (JJOO) es concep com un pretext per tal que la ciutat realitzi una profunda transformació.⁹ Per això, als projectes més aviat puntuals (propis a l'urbanisme intersticial de la transició democràtica) s'hi sobreposen les primeres actuacions de gran abast realitzades a la ciutat amb motiu dels Jocs.¹⁰ De fet, les instal·lacions esportives només han representat un 9,1% de totes les inver-

sions olímpiques¹¹, és a dir, de les actuacions realitzades en el període 1986-1993 vinculades als JJOO. El "peatge", el cost de les Olimpíades (les despeses menys reutilitzables) ha estat, doncs, molt baix en tots els aspectes. O, també, la capacitat de Barcelona per atreure inversions arran d'uns JJOO ha estat extraordinària, només superada per altres ciutats seus

olímpiques, per exemple Tòquio en els Jocs del 1964.

Per al Poblenou, la celebració dels Jocs significa un salt qualitatiu en la història urbanística, social i econòmica. El conjunt de les actuacions, encetades el 1985 amb el projecte del Parc de Mar i la Vila Olímpica, suposa que el 32% del total de les inversions olímpiques direc-

Taula 7
Origen i aplicació dels recursos dels Jocs Olímpics de Barcelona

Període 1986-1992	Valors acumulats en M Pta corrents	Distribució en %
A. ORIGEN O FINANÇAMENT DELS RECURSOS	1.119.509,72	100
1. Inversions de caràcter comercial	668.386,64	59,7
Inversions privades nacionals	204.697,13	18,3
Inversions privades estrangeres	108.320,33	9,7
Inversions d'empreses de l'Estat	130.416,24	11,6
HOLSA: ingressos propis de les empreses del grup	42.305,84	3,8
COOB' 92: ingressos propis	120.055,70	10,7
COOB' 92: aportacions de patrocinadors en espècie	42.448,00	3,8
COOB' 92: loteries	20.143,40	1,8
2. Ingressos de caràcter fiscal	451.123,08	40,3
Inversions amb càrrec a pressupostos públics	325.586,18	29,1
HOLSA: crèdit (aportacions del MEH i AB)	112.590,00	10,1
Transferències de l'Estat al COOB' 92	12.946,90	1,2
B. APLICACIÓ O UTILITZACIÓ DELS RECURSOS	1.119.509,72	100
1. Recursos aplicats a l'organització	162.879,72	14,5
Inversions privades nacionals	162.879,72	14,5
2. Recursos aplicats a obres	956.630,09	85,5
Inversions empreses privades	313.017,46	28,0
Inversions empreses de l'Estat	130.416,24	11,6
Inversions de l'Administració central	116.123,76	10,4
Inversions de l'Ajuntament de Barcelona	22.788,58	2,0
Inversions de HOLSA	154.895,84	13,8
Inversions de la Generalitat de Catalunya	142.726,00	12,7
Inversions del COOB' 92	32.714,28	2,9
Inversions d'altres administracions públiques	43.947,84	3,9
C. IMPACTE ECONÒMIC TOTAL ACUMULAT	3.107.787,72	100
1. Impacte directe	1.165.599,72	37,5
Recursos aplicats a obres i organització	1.119.509,72	36,0
Consum de no residents	46.090,00	1,5
2. Impacte induït	1.942.188,00	62,5

Font: Ferran Brunet (1994): *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Committee, p.107 i 190.

9. Maragall, Pasqual, i Guillaumet, Jaume, (col.) (1991): *Barcelona, la ciutat retrobada*, Barcelona: Edicions 62.

10. Maragall, Pasqual (1986), *Refent Barcelona*, Barcelona: Editorial Planeta.

11. Brunet, Ferran (1993): "Impactos económicos de los JJ.OO. BCN'92", ponència presentada al Simposio Impactos de los Juegos Olímpicos. Simposio aniversario de los Juegos Olímpicos de Barcelona'92, Barcelona: CEO-Universidad Internacional Menéndez Pelayo, 14-16 de julio.

tes, xifrades en 956.630 milions de pessetes, s'apliquen al Poblenou.

I, tant o més important, l'abast de les operacions s'extén molt més enllà dels seus límits, cosa que indica la qualitat de les actuacions realitzades. El gran esforç inversor de tots els agents públics i privats proporciona al Poblenou unes infraestructures i equipaments del segle vinent:¹² la ronda litoral i l'ordenació de la xarxa viària interna i de connexió amb la resta de la ciutat, l'execució del Pla Especial de Clavegueram,¹³ la Vila Olímpica amb 2.000 nous habitatges i un gran centre comercial, el Port Olímpic, la urbanització de la rambla Prim, la recuperació de les platges i els nous equipaments esportius (Complex de la Mar

12. Martorell, Josep; Bohigas, Oriol; Mackay, David, i Puigdomènech, Albert (1988): *Transformación de un frente marítimo. Barcelona. La Villa Olímpica, 1992. Transformation of a sea front. The Olympic village, 1992*, Barcelona: Gustavo Gili.

13. El desenvolupament del Pla Especial de Clavegueram de Barcelona comporta la remodelació global de la xarxa de clavegueram al front marítim del Poblenou. Aquestes actuacions, finalitzades l'any 1992, i amb un pressupost de 15.841 milions de pessetes, tenen com a objectiu principal acabar amb les inundacions, ateses les característiques topogràfiques de la ciutat. Els eixos fonamentals de les obres en aquest front marítim van ser: col·lectors de sortida al port, xarxa que desemboca a l'espigó de Ginebra, xarxa que desemboca al Bogatell, xarxa que desaigua a l'espigó de Bac de Roda, remodelació de la sortida dels col·lectors de Prim (Riera d'Horta) i el col·lector interceptor de la costa.

14. Busquets, Joan (1992): *Evolución del planeamiento urbanístico de los años ochenta en Barcelona. Del Plan General Metropolitano a la recuperación urbana de la ciudad*, a Ciudad i Territorio, n. 93: 31-51.

15. Acebillo, J. A. (1990): *De la Plaza Trilla a la Villa Olímpica. Notas sobre el progresivo cambio de escala en las intervenciones urbanas de Barcelona entre 1980 i 1992*, a Jordi Borja (dir.) (1990), *Barcelona i el sistema urbano. Ciudad, estrategia i territorio*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona i Programa Ciutats-Ciudades, p. 179-199.

Taula 8
Inversions dels Jocs Olímpics de Barcelona: Poblenou i altres zones

Inversions en el període 1986-1993	Valors acumulats en M Pta. corrents	Distribució en %
Inversions d'especial significació per a la zona del Poblenou	306.579,38	32,0
Àrea de la Vila Olímpica del Poblenou	212.681,96	22,2
Àrea de Nord-Glòries	16.395,88	1,7
Ronda Litoral	77.501,54	8,1
Inversions d'especial significació per a la resta de Barcelona	139.527,84	14,6
Àrea de la Vall d'Hebron	29.425,74	3,1
Àrea de Montjuïc	58.138,02	6,1
Àrea de la Diagonal	30.409,89	3,2
Àrea de l'eix Tarragona-Numància	7.979,13	0,8
Port Vell (I Fase)	6.890,00	0,7
Connectivitats internes de Barcelona	6.685,06	0,7
Inversions d'especial significació per a l'àrea metropolitana i la resta de Catalunya	510.522,87	53,4
Ronda de Dalt i nus del Llobregat	68.839,31	7,2
Connectivitat metropolitana	103.307,50	10,8
Connectivitat regional (inclou aeroport de Barcelona)	51.791,60	5,4
Aeroport de Barcelona	27.756,25	2,9
Ciutats subseu olímpica	69.164,20	7,2
Altres inversions no territorialitzables i/o no imputables als anteriors conceptes	189.664,01	19,8
Total	956.630,09	100

Font: Ferran Brunet (1994), *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Comittee, pàg.76

Bella...) i d'oci, etc. Aquestes inversions suposen uns increments de superfície de sistemes des del 15,1% en urbanització de nous vials fins al 78,1%, en zones verdes i platges.

El plans urbanístics dels 80 i 90

L'estudi del planejament aprovat en el període 1982-1994 és punt de partida del reconeixement de les perspectives del Poblenou. Certament, hi ha un urbanisme d'abans i un urbanisme de després dels JJOO:¹⁴ la ciutat és diferent, però també ho és l'abast dels projectes

urbans. L'escala dels plans urbanístics ha variat i s'afavoreix la especialització en l'ús del sòl.¹⁵ En el Poblenou, la modificació del Pla General Metropolità amb el Pla d'Hispano-Olivetti del 1990, el Pla de la Paperera de 1991, el de la Pompeu Fabra (aprovat el 1992-desenvolupat el 1995), el Pla Especial de Reforma Interior de Diagonal-Poblenou (1992) i el del Front Marítim (1993), desenvolupat pel Pla Parcial de Diagonal Mar (1993) i el Pla Especial de Reforma Interior de La Catalana (1994), en són la prova, tant pel seu abast territorial com pel seu impacte socioeconòmic previst.

Tot seguit, es presenta un breu detall d'aquets plans. El Pla Hispano-Olivetti, projecte ja finalitzat, suposa la requalificació de 39.941 m² de sòl industrial a sòl d'activitat terciària general. El previsible abandó parcial per part de l'empresa Hispano-Olivetti de moltes de les seves instal·lacions, juntament amb el potencial de renovació que la confluència de vies principals de Barcelona representen per a la zona i la futura perllongació de la Diagonal cap al mar, són

els motius principals per a l'elaboració del pla i la construcció del centre comercial de Barcelona Glòries. Al seu torn, la resta d'actuacions al voltant de la plaça de les Glòries (l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el Teatre Nacional de Catalunya, l'Auditori de Música de Barcelona, el Mercat del Clot i les infraestructures –zones verdes i vials– adjacents) la conformen com una de les noves àrees de centralitat de la ciutat.¹⁶ El centre Barcelona Glòries ocupa 250.000 m² de super-

fície distribuïda en 70.000 m² de superfície comercial, 38.000 m² entre dos centres de negoci, 10.000 m² de places per a vianants i jardins i 3.500 places d'aparcament. El centre comercial està dotat d'un hipermercat,¹⁷ 17 superfícies mitjanes i més de 200 locals comercials, amb una àmplia oferta de serveis.¹⁸ El conjunt delimita així una nova àrea polivalent dotada de tots els elements necessaris per al desenvolupament de l'activitat terciària.

El Pla de Reforma Interior La Pape-rera del Poblenou, executat en un 10%, es realitza partint d'un solar de gran extensió, ocupat per instal·lacions obsoletes des del punt de vista econòmic i urbanístic, ubicades en una zona d'alta connectivitat interior i centralitat relativa. Suposa la substitució de l'antiga instal·lació de tractament de paper, situada en sòl qualificat com a residencial, en benefici d'habitatges (272 unitats amb 32.007 m² de sostre màxim edificable) i locals comercials, nous equipaments i espais complementaris.

Taula 9
Inversions privades dels Jocs Olímpics de Barcelona: Poblenou i altres zones

Inversions en el període 1986-1992	Valors acumulats en M Pta. corrents	En %
Zona del Poblenou	122.445,00	39,1
Nova I cària, S.A. (participació privada)	27.538,00	8,8
Port Olímpic, S.A. (participació privada)	235,00	0,1
Equipaments d'altres concessionaris del front marítim	500,00	0,2
Arrendataris edificis Vila Olímpica, S.A.	120,00	0,0
Mediterrànea de Promociones (Vila Parc de Mar)	10.000,00	3,2
The Travelstead Group (infraestructura de costes i interceptor)	199,00	0,1
Hotel de Les Arts (HOVISA)	23.000,00	7,3
Sirene	2.000,00	0,6
Olimpíic Moll (habitatges, urbanització i sanejament en Vila Olímp.)	12.080,00	3,9
Eurocity	3.500,00	1,1
Ivermapfre	15.000,00	4,8
Altres zones	190.562,46	60,9
Companyies de serveis	8.893,41	2,8
Aucatsa (autopista del Garraf)	27.000,00	8,6
Ferrovial (autopista Terrassa-Manresa)	19.150,00	6,1
COISA (habitatges i vials a Vall d'Hebron)	8.862,50	2,8
Pueblo Español, S.A.	2.200,00	0,7
Fundació Teatre Lliure	1.000,00	0,3
Promotors privats eix de ponent	7.979,13	2,5
Promoció privada Port Vell (I Fase)	5.200,00	1,7
Banesto (habitatges de Montigalà)	13.000,00	4,2
Barcelona Proyectos (hotel Torre Melina)	10.000,00	3,2
Lihsa (hotel Vall d'Hebron)	1.600,00	0,5
Altres hotelers privats	85.085,35	27,2
Altres agents inversors privats	28.875,07	9,2
Total	313.007,46	100

Font: Ferran Brunet (1994): *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Committee, p. 95

16. Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques (1987): *Àrees de nova centralitat*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

17. El règim d'usos permesos està subjecte, atesa la població generada al propi sector d'estudi i de les illes veïnes, a la Disposició Addicional Tercera del Pla Especial del Comerç Alimentari de Barcelona (PECAB), que estableix que un centre comercial polivalent que formi part d'una operació integrada de renovació urbanística tingui dintre del recinte un únic establiment de venda de productes alimentaris amb 5.000 m² de superfície màxima de venda.

18. Ajuntament de Barcelona (1992), Àrea d'Urbanisme: *Barcelona New Projects*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Mapa 4. Parc de Mar, Vila Olímpica i front marítim

Font: HOLSA

Mapa 5. Àmbits territorials dels plans urbanístics del Poblenou

Font:elaboració pròpia segons dades dels plans corresponents

El Pla de Reforma Interior Diagonal-Poblenou, executat en un 5%, suposa la remodelació i obertura de la Diagonal des de la plaça de les Glòries fins al mar.¹⁹ La seva execució significarà l'estructuració, integració i millora dels barris limítrofs, justament allà on s'ha produït un creixement desordenat que ha portat a l'aïllament de la zona. Delimitat per dues àrees de nova centralitat, Glòries i Diagonal Mar, es planteja, doncs, el projecte de més rellevància de la dècada per al Poblenou, ateses les fortes inversions per a la gestió del sòl, indemnitzacions, reallotjaments, serveis i infraestructures. L'obertura d'aquest tram de la Diagonal, des de la Plaça de les Glòries fins al carrer Selva de Mar, s'inclou dins d'un àmbit de remodelació de 656.863 m² de superfície, cosa que comporta el naixement d'un nou barri, bàsicament residencial, amb un 70% de la seva superfície dedicada a usos col·lectius com ara vials, zones verdes i equipaments. El disseny formal de la proposta de transformació de la zona posa l'accent en la política d'habitatge que s'ha de desenvolupar: 5.000 habitatges de nova construcció (1.000 unitats en règim de protecció social); 700 habitatges afectats, establint-se al propi PERI les bases del reallotjament; i acords amb operadors públics i privats per a la promoció d'habitatges a preus moderats.

L'increment en el sostre total edificable és la dada més rellevant, ha passat dels 508.264 m² prevists al PGM fins a 819.474 m², cosa que consolida el sector com una de les àrees de més potencial edificatori de Barcelona. Les inversions

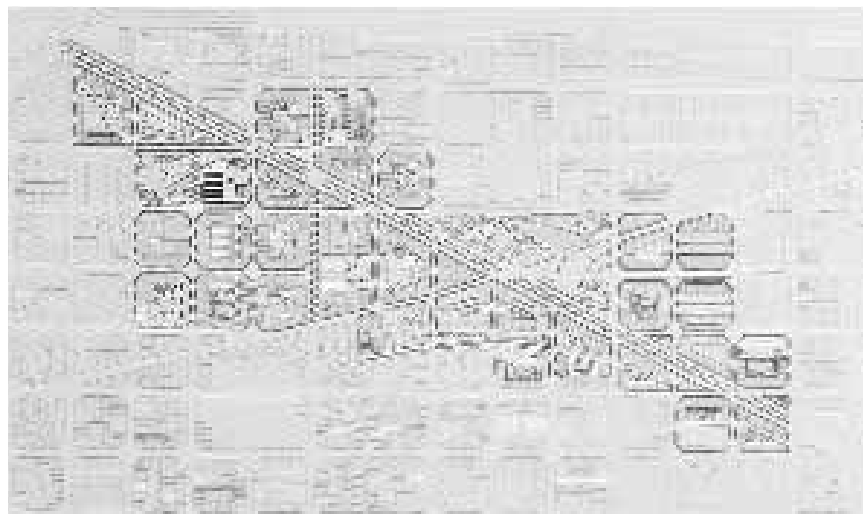
globals d'urbanització i expropiacions del projecte es xifren en 12.500 milions de pessetes.

La Modificació del Pla General Metropolità del Front Marítim, executat en un 4%, representa la primera aproximació, des de l'aprovació del Pla General Metropolità, a un plantejament global del sector de la línia de costa. La modificació del PGM en el Front Marítim del Poblenou redueix el sòl amb qualificació industrial en 46.517 m² i incrementa en aproximadament 45.000 m² el sòl residencial. En termes d'ocupació, significa un increment del nombre d'habitatges edificables de 2.634 unitats respecte al PGM i de fins a 5.218 unitats respecte a l'existent el 1975 (1.156 habitatges).

El Pla Parcial Diagonal Mar, executat en un 2%, representa el desenvolupament de la tercera àrea de centralitat relativa al Poblenou amb els precedents citats de la Vila Olímpica i el conjunt de les Glòries.

Hom preveu la creació d'una àrea d'ús mixt de 341.983 m² amb oficines, centre comercial, habitatges, equipaments culturals i un gran parc urbà.²⁰ Gairebé la meitat de la superfície ordenada, el 49,7% (170.000 m²), és destinada a espai verd;²¹ un 8,8%, a serveis públics (30.000 m²), i un 11,7%, a carrers (39.983 m²) que permeten una fluïda comunicació interior entre els diversos àmbits del nou espai. El conjunt d'aquests conceptes suposa gairebé tres quartes parts del sòl del projecte (70,2%). La resta de superfície és destinada a oficines i al centre comercial (102.000 m²). Els equipaments

Mapa 6. Pla d'ordenació del PERI Diagonal-Poblenou

Font: Ajuntament de Barcelona

ments culturals són, des del punt de vista qualitatiu, una part molt important del projecte. Es preveu la creació del Centre del Mediterrani (30.000 m²), seu de l'Institut Català d'Estudis Mediterranis (ICEM), que aculli un museu mediterrani, una biblioteca i un centre d'investigació.

Oberta i urbanitzada la Rambla Prim amb motiu dels Jocs Olímpics, el Pla de Rambla Prim, Marroc, Maresme i Paraguai arrodoneix les inversions realitzades al sector. El pressupost del projecte és de 4.315 milions de pessetes, dels quals 3.241 es destinen a la construcció de nou habitatge amb un total de 42.062 m² de sostre, repartits en 499 habitatges que permeten allotjar aproximadament 2.988 persones. Per als ocupants legals actuals amb dret a relocalització, es pre-

veu la construcció de 135 habitatges en règim de protecció oficial, coincidents amb el nombre d'habitatges ocupats actualment. El pla d'etapes preveu la seva execució en vuit anys.

El Pla Especial de Reforma Interior de La Catalana (també anomenat pla Mar Bella o de la França Xica), executat en un 2%, és el segon pla derivat de la modificació del PGM en el Front Marítim, després del de Diagonal Mar. El pla concreta la xarxa viària de connexió amb

19. Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques (1994): *Urbanisme a Barcelona. Plans cap al 92*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

20. Ajuntament de Barcelona (1994): *Barcelona New Projects*, catàleg de l'Exposició *Barcelona New Projects*. Saló del Tinell, plaça del Rei, del 29-3-94 al 25-5-94.

21. La construcció d'aquest espai afecta una superfície de 130.000 m², semblant a la del Parc de la Ciutadella.

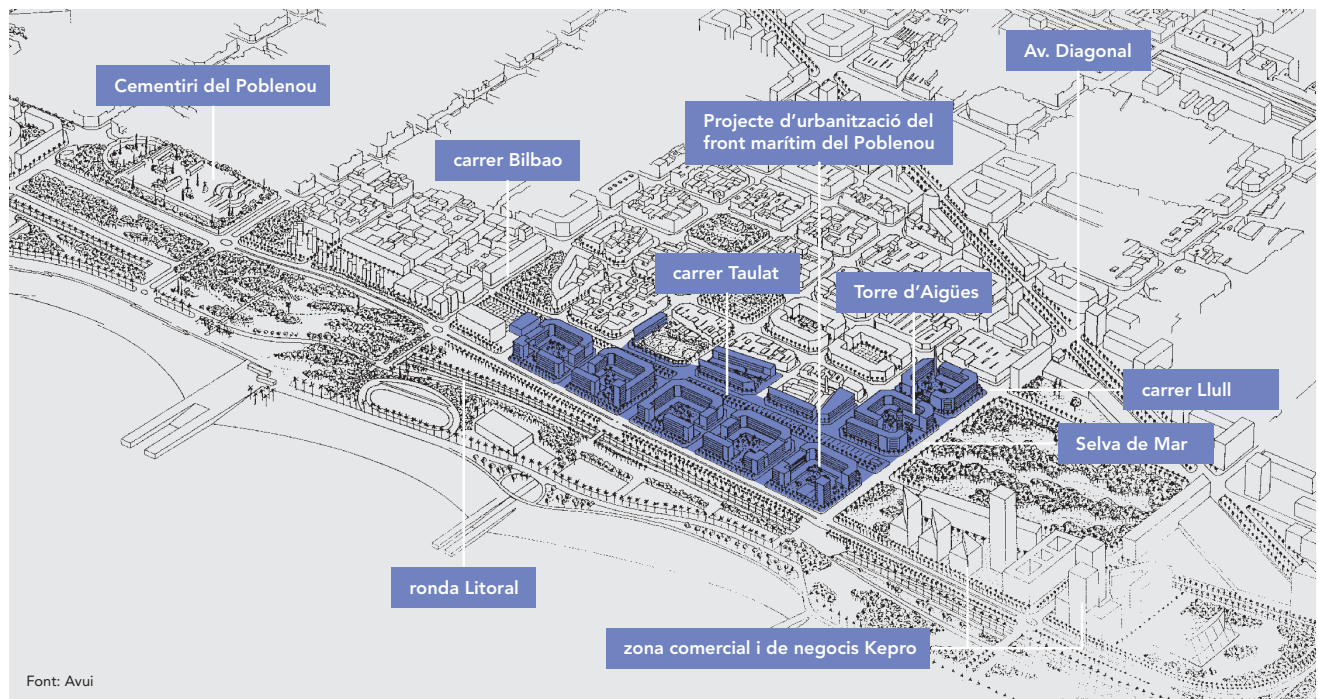
el lateral del cinturó, el sòl d'equipaments, el model de zona residencial i l'establiment de reserves de sòl per a la promoció d'habitatge de protecció pública. L'àmbit del pla inclou grans peces de sòl provinents de l'aixecament de les instal·lacions de la Catalana de Gas, MACOSA i del ferrocarril, totalitzant 203.000 m².

Els antecedents de planejament a la zona es remunten al 1855, amb el plànol topogràfic de l'entorn de Barcelona d'Ildefons Cerdà, en el qual apareixen les primeres edificacions així com la implantació de la línia ferroviària. La tendència bàsica ha estat la configuració d'un sector industrial de grans peces, al costat

d'una important ocupació ferroviària, trencada parcialment pel Pla Comarcal de 1953 que reconeix i consolida un centre residencial a l'entorn del casc antic del Poblenou, entre la rambla i Bac de Roda, mentre que més enllà d'aquest carrer es qualifica com a mitjana i gran indústria, alhora que reconeix la implantació ferroviària en tota la seva amplada, configurant una autèntica barrera entre el barri i la línia de mar. El PGM de 1976 trenca definitivament amb el planejament orientat a la implantació industrial generalitzada, encara que manté el ferrocarril com a traçat paral·lel al Cinturó del Litoral.

El Pla de La Catalana estableix els paràmetres d'ocupació en 243.600 m² de sostre màxim edificable, repartits entre els 182.700 dedicats a habitatge i els 60.900 destinats a l'activitat. Per aquest motiu el projecte rep el sobrenom de Segona Vila Olímpica, a causa de la similitud entre ambdues actuacions: la construcció de nou habitatge prevista pel pla correspon a 2.446 noves unitats per les 1.802 unitats de la Vila Olímpica. Del volum d'habitatge, un 15% es destinen a reallotjar les famílies afectades per la remodelació del carrer Taulat, un 45% es posa a la venda a preu taxat i la resta es ven a preus lliures.

Mapa 7. Projectes de la Catalana i Diagonal Mar

Font: Avui

Taula 10
El planejament urbanístic al Poblenou, 1982-1994

Pla	Data d'aprovació definitiva	% d'execució (gener 1995)	Comentaris	Denominació
1. CATEX	21/12/82	100%	-	Pla Especial de Reforma Interior
2. General Manso 175-183	7/7/83	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
3. Vila Olímpica	28/7/89	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
4. ITEC	27/9/89	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
5. 3 Mansanes	25/10/89	100%	-	Pla Especial
6. Equipaments costaners	9/3/90	80%	El percentatge no té en compte els equipaments costaners que manquen, des del c/Bac de Roda fins a Rambla Prim (Zoo Marí...), que d'altra banda es preveuen a la MPGM de Front Marítim	Estudi de Detall
7. Hispano-Olivetti	29/9/90	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
8. La Paperera del Poblenou	13/3/91	10%	Respecte a la 1a etapa s'han realitzat les expropiacions, enderrocs, parcs i carrers oberts (sense urbanitzar). Adaptació de nova construcció al ritme de vendes d'habitatge i locals realitzats	Pla Especial de Reforma Interior
9. Pompeu Fabra	17/6/92	2%	L'entrada en funcionament és prevista per a l'any 1996, si bé les inversions es perllonguen fins l'any 2010	Pla Especial (desenvol. el 22/2/95 pel Pla Esp. de l'Àmbit de la Ciutadella-PEAC)
10. Diagonal Poblenou	12/92	5%	Tot i que les actuacions encara no han començat, el percentatge respon a l'esforç realitzat en gestions d'expropiacions..., molt important respecte a l'esforç global que requereix la operació	Pla Especial de Reforma Interior
11. c/ Bolívia, c/Àvila	28/4/93	100%	-	Pla Especial
12. Front Marítim del Poblenou	13/7/93	4%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl corresponents als àmbits de planejament derivat de "Diagonal Mar" i "La Catalana"	Modificació del Pla General Metropolità
13. Diagonal Mar	28/7/93	2%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl	Pla Parcial
14. Parc Marí	15/3/94	0%	Projecte paralitzat en espera de nou planejament.	Estudi de Detall
15. Prim, Marroc, Maresme, Paraguai	17/6/94	0%	-	Modificació del Pla General Metropolità
16. La Catalana	23/12/94	2%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl	Pla Especial de Reforma Interior

Font: elaboració pròpia segons dades dels plans corresponents.

Àmbit territorial del pla	Objectius del pla	Àmbit del pla (en m ²)
Sector Càtex comprès entre c/ Lope de Vega, Pallars, Mariano Aguiló i Camí Antic de València	Obertura del carrer de Bilbao, espais verds, dotacions comunitàries i 123 nous habitatges	23.407
Carrer General Manso (actual Josep Pla) núm. 175 al 183, entre la Gran Via i el carrer Perú, Pol. Llevant Sud 19	Alteració de la disposició en planta de les parcel·les extremes	2.432
Sector delimitat pel carrer de Badajoz, l'avinguda de Bogatell, el carrer de Ramon Turró, el passeig de Carles I (Marina) i el front de mar	Creació de l'Àrea Residencial per a l'estatge de la família olímpica durant els JJOO'92. Nou barri per a la ciutat	-
Carrer Buenaventura Muñoz, 29 i carrer Wellington, 19-21-23	Concrecció del tipus d'equipament	1.900
Tres illes compreses entre els carrers de Zamora, Lull, Àvila i Ramon Turró	Transformació de l'àrea industrial en residencial	35.984
Façana al mar de Barcelona en el sector de Carles I - Avinguda Icària	Equipaments esportius, espais verds i reordenació-urbanització del front de mar al sector àmbit	-
Illa delimitada per la Gran Via de les Corts Catalanes i l'Av. Diagonal, confluència amb els carrers de Granada i Llacuna	Desenvolupament d'una nova àrea de centralitat de la ciutat	65.544
Sector delimitat pels carrers Lull, Joaquim Pujol, Lope de Vega, Taulat, Bilbao, Degollada i Castanys	Urbanització i construcció de nou habitatge en el sòl industrial. Nous equipaments i espais lliures de caire complementari	51.527
Sector delimitat pels carrers de Wellington, Francesc d'Aranda, Ramon Turró i Villena	Ubicació de la Universitat Pompeu Fabra a les antigues casernes de Jaume I i Roger de Llúria	68.816
Extens sector entorn del seguiment de l'obertura de la Diagonal (Plaça de les Glòries-Selva de Mar)	Obertura de la Diagonal des de les Glòries fins al mar i creació d'un nou nucli residencial basat en l'Eixample de Cerdà. Reserves d'habitatge de protecció pública	656.863
Cantonada sud de l'encreuament dels carrers Bolívia i Àvila	Ubicació de les dependències dels Mossos d'Esquadra	1.827
Sector total desglossat en 9 àmbits	Establir les pautes d'ordenació globals del front de mar donant les línies d'actuació per al planejament posterior especificat fins al moment en el Pla Parcial de Diagonal Mar i el PERI de La Catalana	1.104.005
Sector delimitat per el carrer de Ramon Lull, prolongació del carrer de Selva de Mar i l'avinguda Diagonal, Rambla Prim i Cinturó del Litoral	Desenvolupament d'una nova àrea de centralitat de la ciutat	341.983
Sector delimitat pel carrer de Selva de Mar, Ronda Litoral i Rbla. Prim	Desenvolupament de la MPGM del Front Marítim per al qual es crea un complex lúdic amb el Parc Marí com a enclau bàsic	102.007
Sector delimitat per la Rambla Prim i els carrers Marroc, Maresme i Paraguai	Ordenació del sector per la construcció de nou habitatge	35.702
Sector delimitat pels carrers de Taulat, d'Espronceda, dels Ferrers, Ramon Turró, Selva de Mar, lateral del cinturó, Provençals, Lull i de la Jonquera	Establir l'ordenació en xarxa viària, equipaments... per tal de concretar el model d'implantació edificatòria més adient d'ús, així com reserves de sòl per a la promoció d'habitatge de protecció pública	203.000

El Pla Especial Pompeu Fabra, aprovat inicialment el 17 de juny de 1992 i desenvolupat pel Pla Especial de l'Àmbit de la Ciutadella (PEAC) del 22 de febrer de 1995, suposa la ubicació de la Universitat Pompeu Fabra a les antigues casernes de Jaume I i Roger de Llúria. El projecte inclou les obres de condicionament de la caserna de Jaume I i Roger de Llúria, instal·lacions i soterranis, la construcció de la biblioteca i annex en el Dipòsit de les Aigües, instal·lacions i equipaments.

Perspectives del Poblenou:
adequació física i renovació urbana

Una primera aproximació a les variacions globals en les qualificacions de superfície i sostre introduïdes pel nou planejament, ens orienta als objectius fixats per al Poblenou. D'una banda, la desaparició de sòl destinat a ús ferroviari, conseqüència de les actuacions ja realitzades; la reducció en un 4,5% de la superfície destinada a vials, provocada per la racionalització de l'estructura viària amb la base del model de l'Eixample; i l'increment del sòl qualificat com a zona verda en un 10,5%. L'augment més important correspon a la superfície destinada a dotacions comunitàries: el sòl qualificat s'incrementa, respecte a l'establert al PGM, en un 39,8%. D'altra banda, la superfície destinada a protecció de sistemes es redueix un 80,5%. Les variacions introduïdes en els paràmetres d'ocupació signifiquen l'increment del sostre total edificable en un 61,9% res-

pecte al previst en el PGM, i es tradueix en un increment en el nombre d'habitatge potencial del 93,7%. El sostre total ordenat és distribueix, per altra banda, en un increment del 94,0% per al sostre d'habitatges i del 9,8% per al d'activitat.

Algunes consideracions sobre les principals variables urbanes a tenir en compte per la seva incidència en el desenvolupament futur del sector, són:

Sobre l'habitatge: El parc d'habitatges del Poblenou es de 38.175 unitats, de les quals 35.175 es troben ocupades (la mitjana d'ocupació és de 2,77 persones/habitatge). El potencial edificatori ha augmentat, amb el nou planejament, fins a aproximadament 21.320 habitatges, dels quals s'han executat ja 6.700 unitats, cosa que deixa un potencial de nova construcció de 14.600 habitatges. Aquestes dades fan del Poblenou la principal reserva de sòl residencial de Barcelona.

Sobre els sistemes (viari, verd i equipaments): Pel que fa al viari, amb el nou planejament queden establertes les categories d'accés al sector. La xarxa viària d'accés metropolitana queda resolta amb el nou cinturó del Litoral: en el plantejament dels cinturons de Barcelona, el del Litoral té una vocació d'eix interrelacionador de diferents barris, per la qual cosa s'han de multiplicar els accessos i sortides a l'eix central. Aquestes connexions es fan amb el lateral del cinturó, cercant una situació per a aquestes sortides que suposi una distància de tres illes (superilles Cerdà), fent coincidir aquests carrers amb els ponts

que travessen la Gran Via. En aquesta trama, l'obertura del carrer Bilbao (vegeu el Pla Especial de Reforma Interior de Càtex) té una gran importància a l'hora de descongestionar el carrer Bac de Roda. En l'esquema definitiu, els carrers que travessen horitzontalment el Poblenou (en direcció Besòs-Llobregat) passen a tenir un paper homogeneïtzador de la xarxa de distribució, matisant el seu paper d'eixos travessers previst en el PGM. Aquestes vies han estat tradicionalment la forma més usual de travessar el Poblenou en direcció a qualsevol altre indret de Barcelona, tot i que la creació de la ronda Litoral ha restat pes específic a carrers com Pujades, Pallars i Almogàvers, que s'han convertit en xarxes de connexió interna. Finalment, l'ordenació del nus viari de Glòries, la urbanització de la rambla Prim, la Meridiana i la rambla del Poblenou (actuacions finalitzades el 1992), juntament amb la futura perllongació de la Diagonal fins al mar (vegeu Pla Especial de Reforma Interior de Diagonal-Poblenou), suposen l'adequació de la trama de grans avingudes d'ús no específicament circulatori, sinó inserides en el teixit residencial en forma de passeigs urbans.

Pel que fa al sòl destinat a zona verda, el plantejament general és semblant al del viari. La superfície de zona verda s'incrementa, amb el nou planejament, en gairebé 8 hectàrees respecte al PGM. La franja costanera (amb el nou Parc de Mar i les actuacions pendents sobre el Zoo Marí i Diagonal Mar), el nus de les Glòries, el futur parc de la Sagrera

Taula 11
Sintesi dels paràmetres d'ordenació dels plans urbanístics del Poblenou,
1982-1994

Superfície en m ²		P.G.M. 1976	Plans 1982-1994	Nou P.G.M.	% variació			
Sistemes	Ferrovíari	52.476	0	-52.476	-100			
	Xarxa viària	980.423	936.387	-44.036	-4,5			
	Zones verdes	756.655	835.844	79.189	10,5			
	Dotacions comunitàries	304.135	425.087	120.952	39,8			
	Protecció de sistemes	49.056	9.590	-39.466	-80,5			
	Total	2.142.745	2.206.908	96.163	4,5			
Sostre en m ²		Existent 1975	P.G.M. 1976	Plans 1982-1994	Nou Ex.1975	% variació	Nou P.G.M.	% variació
Sostre total		2.157.218	1.730.721	2.801.241	644.023	29,9	1.070.520	61,9
Nombre d'habitatges		5.730	11.007	21.320	15.590	272,1	10.313	93,7
Sostre d'habitatges		431.874	1.063.951	2.063.937	1.632.063	377,9	999.986	94,0
Sostre d'activitats		1.725.344	666.664	731.994	-993.350	-57,6	65.330	9,8

P.G.M.: pla General Metropolità 1976

Nou: planejament aprovat al Poblenou en el període 1982-1994

Font: Elaboració pròpia segons dades del Gabinet d'Estudis Urbanístics de l'Ajuntament de Barcelona.

al nord i les actuacions al marge dret del riu Besòs, conformen les grans àrees de verd metropolità. D'altra banda, les actuacions de Diagonal-Poblenou i la Catalana han de completar el verd interior existent.

Finalment, el sòl destinat a dotacions comunitàries creix en un 39,8% (12,09 hectàrees) respecte a l'establert al PGM de 1976, cosa que compensa el creixement del sostre edificatori potencial amb nous espais d'equipaments públics metropolitans i locals. Les actuacions olímpiques satisfan bàsicament les necessitats de dotacions en la franja costanera (vegeu Pla Especial Equipaments costaners i Vila Olímpica), amb el complex esportiu de Mar Bella, els aparcaments annexos i el port esportiu olímpic. El Centre de Serveis Socials de Càtex, la

residència d'avis de Sant Martí, el Casal d'avis Besòs i el casal d'avis El Parc, la instal·lació esportiva del Maresme, la substitució de la piscina de Lope de Vega a la plaça Dr. Trueta i el complex esportiu El Parc són altres actuacions realitzades que compensen els increments del potencial edificatori, mentre que són les operacions de Diagonal-Poblenou, Diagonal-Mar i la Paperera les principals reserves de sòl per a equipament que, en un futur, han de conferir a la zona un fort atractiu residencial.

– **Sobre la indústria:** el sostre previst per a activitats industrials, comercials i d'oficines als sectors de nou planejament voreja els 732.000 m², mentre que el sostre potencial destinat pel PGM a aquestes activitats era de 666.664 m². Cal tenir present, però, que el sostre industrial exis-

tent el 1975 en els sectors de nou planejament era de 1.725.344 m². Malgrat la petita recuperació de sostre potencial per activitat econòmica que suposa el desenvolupament efectiu del PGM, aquesta no és ni de bon tros homogènia per a totes les activitats, ja que es produeix una pèrdua de 424.000 de sostre potencial industrial i un increment molt important de sostre per a activitats terciàries que incrementa el seu potencial fins a més de 510.000 m² per a oficines i més de 130.000 m² per a espais comercials.

Donada l'obsolescència de les instal·lacions industrials ubicades al Poblenou, el PGM posà les bases per a una important requalificació de sòl industrial en sistemes en general. L'opció presa pel nou planejament segueix la mateixa línia, però suposa el guany de sòl per a terciari i habitatge, en comptes de sistemes, el que millora la rendibilitat de les actuacions per:

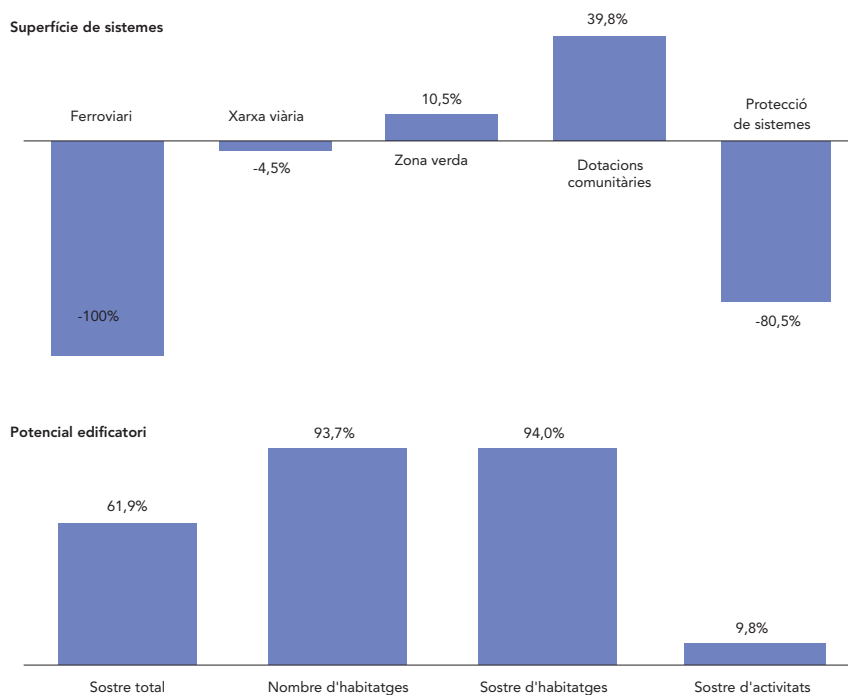
- ús més intensiu del factor treball al terciari que al sector industrial, amb un balanç temporal positiu de creació de treball,
- substitució de la indústria de grans superfícies, poc intensiva en factor treball, per indústria intensiva en capital.

La situació és equiparable a la de la ciutat en el seu conjunt. El 1994, únicament el 8% del terme municipal de Barcelona és qualificat com a sòl industrial. En el període 1984-94 es varen requalificar 62,1 Ha. d'aquest sòl a la ciutat. El 60% de la població activa de Barcelona treballa als serveis, mentre que el 30% es

dedica a algun tipus d'activitat industrial. En la darrera dècada, les grans fàbriques industrials han relocalitzat la seva activitat a altres zones de l'àrea metropolitana: l'obtenció de plusvàlues amb la requalificació i venda dels antics terrenys ha afavorit aquest procés de marxa cap a l'extraradi, a polígons industrials amb infraestructures i serveis amb un cost inferior i un nivell d'accessibilitat superior. El sector industrial està sotmès a un procés continu de canvi. La producció tèxtil i metalúrgica ha cedit, amb el temps, el capdavant a altres subsectors industrials: el químic (1.400 firmes, 33.000 treballadors i el 25% de la facturació), alimentari (1.450 empreses, 16.500 treballadors i el 13,8% de la facturació), transport (243 empreses, 36.200 treballadors i el 11,9% de la facturació) i arts gràfiques (2.300 empreses, 17.500 treballadors i el 8,3% de la facturació). La classificació de les activitats segons el nivell de demanda que fa la Unió Europea coincideix amb els subsectors a l'alça a la ciutat i aquells amb més decadència: alta (química, electrònica, maquinària i precisió), intermèdia (alimentació, arts gràfiques i transport) i dèbil (tèxtil, metalúrgia, fusta i altres).

El Poblenou s'ha caracteritzat històricament per una forta vocació industrial. L'anàlisi de les dades de l'impost d'activitats econòmiques mostra que la grandària mitjana dels establiments d'activitat del Poblenou és superior al conjunt del districte i de Barcelona, bàsicament per la presència de la indústria pesant i els grans magatzems de transport. Cal pro-

Gràfic 8
Variació, respecte al Pla General Metropolità, dels paràmetres d'ordenació dels plans urbanístics del Poblenou aprovats en el període 1982-1994

Font: taula 10.

moure, per tant, indústria compatible amb els usos residencials, inserida en el seu entorn, per tal de configurar una veritable mixtura urbana i aconseguir un aprofitament urbanístic rendible per a la ciutat.

Sobre l'activitat terciària: Els nous grans espais comercials promoguts a Barcelona (amb els ja existents: Illa Diagonal i Barcelona-Glòries) elevaran el pes de les grans superfícies sobre l'oferta de comerç al detall de Barcelona des del 5,14 (de l'any 1992) al 12,6 per cent, un cop finalitzades les actuacions previstes.

El nou planejament del Poblenou, principalment amb les actuacions d'Olimpí Moll (dintre de l'actuació de la Vila Olímpica) i els complexos Diagonal-Mar i Barcelona Glòries, redueixen les xifres de sòl industrial en benefici del terciari.

Davant d'aquests fets, el petit comerç independent s'ha adaptat amb la intenció de procurar-se els avantatges que les grans superfícies tenen sobre ell. Les principals formes són el comerç associat i el comerç integrat. A curt i mig termini, les actuacions de l'Administració haurien de suavitzar els costos deri-

vats del canvi estructural del sector. D'altra banda, tampoc s'han d'oblidar els efectes positius sobre atracció de demanda que les grans superfícies comercials poden tenir.

Comparativament a altres ciutats europees, Barcelona pateix un dèficit important d'oficines.²² Són ja realitat les àrees de Vila Olímpica i les Glòries i resten pendents els futurs centres de Diagonal-Mar (221.000 metres quadrats de sostre d'oficines repartits en 29 edificis) i el

potencial derivat del nou barri residencial de la Catalana i els usos definits a Diagonal-Poblenou. Pròxims territorialment al Poblenou, el World Trade Centre al Moll de Barcelona (60.000 metres quadrats d'oficines i 30.000 metres quadrats a congressos i exposicions), Districte de Ciutat Vella, i les oficines del Moll del Relotge.

Centres direccionals: Les noves condicions d'accessibilitat metropolitana atorguen al Poblenou una situació de

privilegi dins de Barcelona. D'altra banda, la consolidació de les àrees de centralitat relativa fonamentades a la ciutat (Illa Diagonal, c/Tarragona-plaça Espanya, Port Vell... i al mateix Poblenou, la Vila Olímpica), amb un alt nivell de concreció pel que fa als usos direc-

22. Respecte al dèficit comparatiu d'oficines, vegeu per exemple, l'estudi socioeconòmic del *Pla de Reforma Interior del Front Marítim, Justificacions de la Proposta*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Taula 12
Població segons el lloc de naixement

	Total (%)		A Barcelona ciutat (%)		A la resta de la província (%)		A la resta de Catalunya (%)		A Andalusia (%)		A d'altres indrets (%)	
Any 1981												
Sector Meridiana	9.414	100	5.158	54,8	200	2,1	521	5,5	759	8,1	2.776	29,5
Sector Glòries	4.059	100	2.190	54,0	157	3,9	214	5,3	379	9,3	1.119	27,6
Sector Gran Via	9.876	100	5.653	57,2	457	4,6	409	4,1	875	8,9	2.482	25,1
Sector Vila Olímpica	2.800	100	1.238	44,2	69	2,5	106	3,8	358	12,8	1.029	36,8
Sector Barri Vell	26.872	100	16.653	62,0	1.040	3,9	1.058	3,9	2.123	7,9	5.998	22,3
Sector Rambla Prim	31.166	100	15.037	48,2	1.017	3,3	606	1,9	5.954	19,1	8.552	27,4
Sector Diagonal	7.404	100	3.824	51,6	284	3,8	247	3,3	973	13,1	2.076	28,0
Poblenou	91.591	100	49.753	54,3	3.224	3,5	3.161	3,5	11.421	12,5	24.032	26,2
Districte 10: Sant Martí	223.184	100	118.60	53,1	17.000	7,6	602	0,3	26.801	12,0	60.179	27,0
Barcelona	1.786.186	100	969.13	54,3	166.00	9,3	754	0,0	172.229	9,6	478.072	26,8
Any 1991												
Sector Meridiana	10.677	100	6.013	56,3	432	4,0	470	4,4	794	7,4	2.968	27,8
Sector Glòries	3.062	100	1.687	55,1	114	3,7	153	5,0	273	8,9	835	27,3
Sector Gran Via	12.531	100	7.549	60,2	599	4,8	392	3,1	1.189	9,5	2.802	22,4
Sector Vila Olímpica	1.807	100	772	42,7	50	2,8	67	3,7	214	11,8	704	39,0
Sector Barri Vell	24.429	100	16.079	65,8	976	4,0	770	3,2	1.732	7,1	4.872	19,9
Sector Rambla Prim	27.241	100	14.096	51,7	1.015	3,7	466	1,7	4.683	17,2	6.981	25,6
Sector Diagonal	6.081	100	3.301	54,3	251	4,1	183	3,0	751	12,3	1.595	26,2
Poblenou	85.828	100	49.497	57,7	3.437	4,0	2.501	2,9	9.636	11,2	20.757	24,2
Districte 10: Sant Martí	214.252	100	121.24	56,6	8.758	4,1	7.183	3,4	23.941	11,2	53.128	24,8
Barcelona	1.643.54	100	949.03	57,7	72.371	4,4	74.078	4,5	146.002	8,9	402.060	24,5

(*) Població inclosa a la nascuda a la ciutat de Barcelona.
Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

cionals, amb grans equipaments d'escala metropolitana (nou campus universitari de la Pompeu Fabra, Port Olímpic, hotel) centres comercials (Soho i Olímpic Moll) i una significativa oferta d'oficines, són el referent pròxim del bon funcionament de les àrees com a motors i punts d'atracció d'inversió privada (nacional i estrangera), dinamitzadora de l'activitat econòmica de la ciutat. Pel que fa al sector Glòries, malgrat la indefinició de l'entorn pròxim, són realitat

els grans equipaments culturals (arxiu, auditori i teatre) i el nou centre comercial i d'oficines de Barcelona-Glòries. No hem d'oblidar la centralitat assolida de forma natural pel Barri Vell (sector centre del Poblenou), ple de continguts terciaris i urbanístics de primer ordre i amb un cert pes en la ciutat.

La futura consolidació de dues noves àrees de centralitat al Poblenou (el centre direccional Diagonal-Mar, amb nous usos comercials, d'oficines i institu-

cionals, i el nou entorn residencial de la Catalana), que completa la línia de costa del sector, encetada al sud per la Vila Olímpica; i Diagonal-Poblenou, juntament amb les limítrofs al Poblenou, del front marítim de Sant Adrià i l'extrem Besòs de la Gran Via; han de conferir a la zona de llevant de Barcelona els avantatges comparatius necessaris per al desenvolupament econòmic i social. ●